

Internationale competenties voor docenten

Een overzicht van mogelijke
leeropbrengsten van
internationalisering voor
leerkrachten, docenten en staf

27 juni 2023

nuffic
meet the world

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Totstandkoming Model internationale competenties voor docenten	8
3	Literatuuronderzoek	12
4	Model internationale competenties voor docenten	19
5	Conclusie	28
6	Vervolgonderzoek	30
7	Referenties	32
	Bijlage A: Overzicht internationale competenties voor docenten	37

1 Inleiding

Nuffic onderschrijft de ambitie van de Onderwijsraad (2016) dat alle jongeren het onderwijs 'internationaal competent' verlaten. Met internationale competenties zijn leerlingen en studenten beter uitgerust om succesvol te kunnen leven, leren en werken in een interculturele samenleving en op de internationaal georiënteerde arbeidsmarkt (Messelink, 2019).

Internationalisering van het onderwijs draagt bij aan de ontwikkeling van deze competenties. Om inzicht te geven in welke competenties leerlingen en studenten nu precies ontwikkelen door internationalisering is het Model internationale competenties ontwikkeld (Nuffic, 2020). Dit model is een overzicht van mogelijke leeropbrengsten van internationalisering. Internationale competenties zijn in dit model onderverdeeld in 3 categorieën: interculturele competenties, internationale oriëntatie en persoonlijke ontwikkeling. In hoofdstuk 2 worden deze categorieën nader toegelicht.

Verschillende persoonlijke en situationele factoren zijn van invloed op het daadwerkelijk opdoen van internationale competenties. Bepalend daarbij zijn bijvoorbeeld de vorm en kwaliteit van de internationaliseringsactiviteit (Messelink, 2019). De mate waarin leerkrachten, docenten en staf (hierna samengevat als docenten) zelf internationaal competent zijn, heeft eveneens een grote invloed op de ontwikkeling van internationale competenties van leerlingen en studenten.

Zo heeft de docent een voorbeeldfunctie in het opdoen van internationale ervaringen en de ontwikkeling van de bijbehorende competenties (Onderwijsraad, 2016). De ontwikkeling van *interculturele* competenties (onderdeel van internationale competenties) van leerlingen en studenten wordt versterkt in een omgeving waar intercultureel gedrag de norm is. Dit ontstaat als alle medewerkers binnen een school of onderwijsinstelling intercultureel competent gedrag vertonen (Moodian, 2008, geciteerd in Ji, 2020).

Daarnaast is uit meerdere onderzoeken gebleken dat goede voorbereiding, reflectie en de begeleiding door docenten bij activiteiten cruciaal zijn voor het ontwikkelen van internationale competenties bij leerlingen en studenten (Deardorff, 2006; Heinzmann et al., 2015; Rosier et al., 2020). Zo kan een internationaal en didactisch competente docent een leerling of student helpen een internationale ervaring te 'vertalen' in internationale competenties (Messelink, 2019).

Internationaal competente docenten zijn ook om andere redenen belangrijk. Zo geven docenten zelf vorm aan internationalisering, bijvoorbeeld door het opzetten van internationaliseringsactiviteiten en het internationaliseren van het curriculum (van der Werf, 2012). Ook toenemende diversiteit, door migratie en inkomende studentenmobiliteit, vraagt

om bijbehorende competenties. Hieronder vallen specifieke (interculturele) competenties om effectief te kunnen inspelen op diversiteit in de klas (Phillion & Malewski, 2011).

Onderwijsinstellingen in het hoger- en middelbaar beroeps- onderwijs hebben in hun beleid en strategie dan ook steeds meer aandacht voor de ontwikkeling van internationale competenties van docenten (Kommers et al., 2021; Van Staden & Kommers, 2021). Internationalisering kan daarbij, net als bij leerlingen en studenten, worden ingezet om de ontwikkeling van internationale competenties van docenten te bevorderen.

Welke internationale competenties kan een docent ontwikkelen door een internationale ervaring, in Nederland of in het buitenland? Om hierin inzicht te geven hebben wij het 'Model internationale competenties voor docenten' ontwikkeld (zie Figuur 1).

Dit model kan gebruikt worden door schoolbesturen en onderwijsinstellingen om inspiratie op te doen en om bewustwording te creëren van de meerwaarde van internationalisering voor docenten. Daarnaast kan het model als gespreks- en reflectietool voor de persoonlijke en professionele ontwikkeling worden gebruikt.

In hoofdstuk 2 lichten we toe hoe het Model internationale competenties voor docenten tot stand is gekomen.

In hoofdstuk 3 zetten we vervolgens de uitkomsten van de onderliggende literatuurstudie uiteen. In hoofdstuk 4 worden de competenties uit het Model internationale competenties voor docenten toegelicht. Het rapport eindigt met conclusies aan aanbevelingen voor toekomstig onderzoek.

Figuur 1. Model internationale competenties voor docenten (Nuffic, 2022)

2 Totstandkoming Model internationale competenties voor docenten

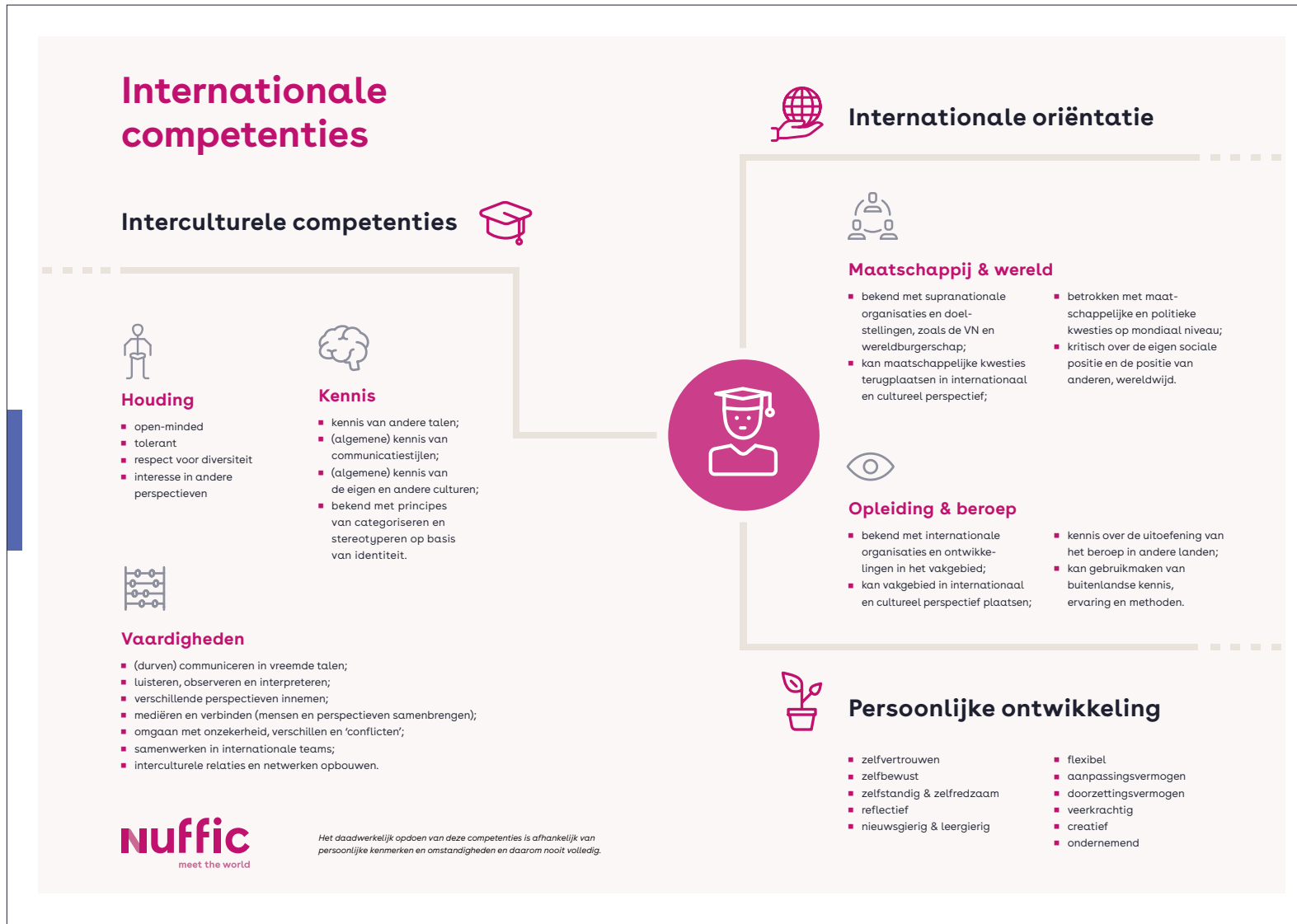
Het Model internationale competenties voor docenten is ontwikkeld om leerkrachten, docenten en staf inzicht te geven in de meerwaarde en leeropbrengsten van internationaliseringsactiviteiten. Het model biedt een gemeenschappelijke basis voor alle onderwijssectoren, waarbij de praktische invulling en toepasbaarheid van de individuele competenties afhankelijk is van de school, onderwijsinstelling, regio, medewerkers en leerlingen- of studentenpopulatie. Het model vormt daarmee een startpunt voor onderwijsinstellingen om zelf aan de slag te gaan.

Aan de grondslag voor het model voor docenten ligt het Model internationale competenties (Nuffic, 2020), dat een overzicht biedt van mogelijke leeropbrengsten van internationalisering voor leerlingen en studenten. De internationale competenties (zie Figuur 2) zijn onder te verdelen in 3 overkoepelende categorieën, namelijk:

- **Interculturele competenties:** kennis, houding en vaardigheden die nodig zijn in de omgang met anderstaligen en cultureel diverse anderen. Hieronder vallen competenties zoals *open-minded* zijn, kennis hebben van andere culturen en het (durven) communiceren in vreemde talen.
- **Internationale oriëntatie:** bekendheid met internationale thema's, ontwikkelingen, instanties en perspectieven op de maatschappij, de wereld en op het uit te oefenen beroep. Een bijbehorende competentie is 'betrokkenheid met maatschappelijke en politieke kwesties op mondiaal niveau'.

- **Persoonlijke ontwikkeling:** persoonlijke eigenschappen die relevant zijn voor, en verworven kunnen worden door, internationale en interculturele ervaringen. Voorbeelden zijn: zelfvertrouwen, reflectief vermogen en aanpassingsvermogen.

Meer informatie over de achtergrond en totstandkoming van het Model internationale competenties is te lezen in het rapport **Internationale competenties: een model over de leeropbrengsten van internationalisering** (Messelink, 2019).

Figuur 2. Model internationale competenties (Nuffic, 2020)

Het Model internationale competenties (Nuffic, 2020) is als uitgangspunt genomen voor het model voor docenten omdat we aannemen dat de leeropbrengsten uit dit model deels eveneens gelden voor docenten. Om tot een model voor docenten te komen, hebben wij het Model internationale competenties voorgelegd aan onderwijsprofessionals (zoals leerkrachten, docenten en internationaliseringsmedewerkers) en experts op het gebied van internationalisering en docent-professionalisering, binnen en buiten Nuffic. De onderwijsprofessionals en experts kwamen uit de verschillende onderwijssectoren bijeen in door Nuffic verzorgde werksessies. Gedurende deze werksessies zijn de volgende vragen gesteld:

- Welke van deze internationale competenties zijn wel/geen leeropbrengsten van internationalisering van leerkrachten, docenten en staf?
- Welke leeropbrengsten en/of categorieën van leeropbrengsten ontbreken in dit overzicht?
- Welke onderwerpen zouden aan het model moeten worden toegevoegd?
- Voor welke doeleinden zou dit model in de praktijk gebruikt kunnen worden?

Aanvullend op de werksessies hebben we literatuurstudie verricht naar bestaande modellen omtrent internationale competenties van docenten en empirisch onderzoek gedaan naar mogelijke leeropbrengsten van internationalisering voor docenten.

3 Literatuuronderzoek

3.1	<i>Intercultural Teaching Competence model</i>	12
3.2	<i>Global Teaching Model</i>	14
3.3	Leeropbrengsten van internationalisering voor docenten	15

In de literatuur wordt veel geschreven over het belang van internationale competenties voor docenten. Wereldwijd zijn we steeds meer (digitaal) verbonden met elkaar en leidt toenemende migratie tot meer diversiteit in klaslokalen. De roep om leerlingen en studenten met internationale competenties of wereldburgerschapscompetenties op te leiden, is dan ook sterk (Onderwijsraad, 2016; Kerkhoff & Cloud, 2020). Om dit te bereiken moeten docenten opgeleid worden in onder meer intercultureel lesgeven (Dimitrov & Haque, 2016) en het kunnen aanleren van internationale competenties (Kerkhoff & Cloud, 2020).

Om de ontwikkeling van internationale competenties van docenten te bevorderen en praktische invulling te geven, zijn er verschillende raamwerken en modellen ontwikkeld. Twee bekende modellen, het *Intercultural Teaching Competence* (ITC)-model (Dimitrov & Haque, 2016) en het *Global Teaching Model* (GTM) (Kerkhoff, 2017), worden in hoofdstuk 3.1 en 3.2 toegelicht.

In hoofdstuk 3.3 worden verschillende internationaliseringsactiviteiten voor docenten en de competenties die ze daarmee opdoen toegelicht.

3.1 *Intercultural Teaching Competence model*

Het *Intercultural Teaching Competence* (ITC) model (Dimitrov & Haque, 2016) is ontwikkeld vanuit de constatering dat docenten in het (Canadese) hoger onderwijs onvoldoende voorbereid zijn op intercultureel en inclusief lesgeven. Het model is bedoeld als reflectiemiddel dat docenten kunnen gebruiken voor zowel het verder ontwikkelen van de eigen lespraktijk, als voor het begeleiden van collega's op het gebied van intercultureel lesgeven. Het model kan de docent helpen om interactie te faciliteren in diverse klaslokalen en studenten effectief te betrekken in *global learning* (mondiaal leren). *Global learning* wordt als volgt gedefinieerd (American Association of Colleges and Universities (AACU), 2013, in Dimitrov & Haque, 2016, p. 3):

“Global learning is een kritische analyse van, en het zich bezighouden met complexe, onderling sterk afhankelijke systemen (zoals natuurkundige, sociale, culturele, economische en politieke systemen), en de gevolgen hiervan op het dagelijkse leven en het behoud van de aarde. Door middel van *global learning* zouden studenten (1) meer geïnformeerde, *open-minded* en verantwoordelijke mensen worden die oog hebben voor alle vormen van diversiteit, (2) proberen te begrijpen hoe hun acties invloed hebben op lokale en globale gemeenschappen, en (3) ’s werelds meest urgente en volhardende problemen samen en gelijkwaardig aanpakken.” (oorspronkelijk Engels citaat)

Het ITC-model is gebaseerd op meerdere modellen van interculturele competenties, waaronder het procesmodel van interculturele competentie van Deardorff (2006, in Dimitrov & Haque, 2016). Het ITC-model benoemt 20 docentencompetenties en leerstrategieën, onderverdeeld in 3 categorieën, namelijk: fundamentele competenties, faciliterende vaardigheden

en competenties in curriculumontwerp. Deze 3 categorieën zijn onderling verbonden en bouwen voort op elkaar. Hieronder worden de 3 categorieën beschreven.

Fundamentele competenties bestaan uit de interculturele competenties (kennis, houdingen en vaardigheden) van de docent zelf, en het vermogen interculturele competenties te demonstreren aan de studenten. Voorbeelden van fundamentele competenties van docenten zijn:

- Bewustzijn van de eigen (culturele) identiteiten en positie in de klas;
- Waarderen en accepteren van, en anticiperen op, verschillen tussen studenten en manieren van leren (culturele veiligheid en vertrouwen creëren);
- Studenten aansporen om verschillende perspectieven in te nemen en dit ook zelf te demonstreren;
- Studenten kunnen motiveren en demonstreren om onbevooroordeeld verschillen te verkennen;
- Studenten leren omgaan met onzekerheid die gepaard gaat met het verkennen van verschillen en hierin het voorbeeld geven.

De faciliterende competenties stellen docenten in staat op respectvolle wijze om te gaan met verschillende groepen leerlingen en respectvolle interactie tussen deze groepen te bevorderen. Docenten hebben faciliterende competenties nodig

om een klasgemeenschap op te bouwen en het leervermogen in diverse groepen studenten te bevorderen. Het gaat hierbij onder meer om de volgende competenties:

- Faciliteren van discussies tussen studenten die verschillende communicatiestijlen hanteren;
- Overbrengen van feedback en lesinhoud op verschillende manieren zodat het aansluit bij de individuele student;
- Herkennen van mogelijke barrières en risico's waarmee studenten te maken hebben tijdens hun deelname aan de les.

Curriculumontwerp-competenties hebben betrekking op vaardigheden die nodig zijn om afstemming te creëren tussen lesactiviteiten en de beoordeling daarvan, met als doel de studenten *global learning*-competenties te laten opdoen.

Enkele voorbeelden van curriculumontwerp-competenties zijn:

- Integreren van concrete leeropbrengsten met betrekking tot intercultureel leren of *global learning* in de lesinhoud;
- Gebruikmaken van verschillende perspectieven, kaders of disciplinaire benaderingen in de leermiddelen;
- Creëren van mogelijkheden om studenten te laten reflecteren op en beter begrip te krijgen van hun eigen meervoudige culturele, persoonlijke en disciplinaire identiteiten.

Het model is ontwikkeld voor het hoger onderwijs, maar onderzoek heeft aangetoond dat het model ook toepasbaar is op het Nederlands primair onderwijs in het kader van wereldburgerschapsonderwijs (Van Werven et al., 2021).

3.2 *Global Teaching Model*

Het *Global Teaching Model* (GTM) (Kerkhoff, 2017) is ontwikkeld met als doel om docenten voor te bereiden op het onderwijzen in internationale competenties aan leerlingen en studenten. Het model gaat uit van 4 dimensies in mondiaal competent lesgeven: gesitueerd, geïntegreerd, kritisch en transactioneel.

Gesitueerd (of contextgebonden) betekent dat de onderwijspraktijk cultureel relevant is voor de studenten in de klas en sociaal-politieke problemen in de lokale gemeenschap. Hiermee wordt bedoeld dat verschillen tussen studenten erkend en gewaardeerd worden, dat gelijkwaardigheid gestimuleerd wordt en dat bestaande stereotypen worden afgebroken. Voor docenten betekent dit dat zij op de hoogte zijn van wereldwijde gebeurtenissen en verschillende perspectieven overwegen, zelfs als die tegen de eigen perspectieven indruisen. Ook reflecteren docenten op hun eigen cultuur, overwegingen en vooroordelen. Bovendien demonstreren zij bovenstaande competenties aan de studenten.

Geïntegreerd houdt in dat mondiaal leren is geïntegreerd in verschillende onderwijsniveaus en disciplines. De leerdoelen van globaal leren zijn bovendien geïntegreerd in het algemene curriculum. Voor docenten houdt dit in dat zij

begrijpen hoe de wereld verweven is en dat zij wereldwijde uitdagingen en ongelijkheden kunnen analyseren vanuit eigen disciplinair perspectief.

Kritisch verwijst naar mondiaal competent lesgeven vanuit een kritisch kader. Docenten leren studenten onder andere de betrouwbaarheid van bronnen en vooroordelen te beoordelen. Hiervoor dragen docenten verschillende internationale en gemarginaliseerde perspectieven aan die studenten dienen te gebruiken in het formuleren van hun eigen perspectief. Ook moedigen zij studenten aan in het perspectief nemen en het opbouwen van empathie.

Transactioneel refereert aan de gelijkwaardige uitwisseling van perspectieven met diverse anderen. Transactioneel leren betekent leren *met* anderen door middel van actief luisteren, perspectief nemen en kritisch denken. Voor docenten betekent dit dat zij gelijkwaardige internationale partnerschappen aangaan om de dialoog tussen cultureel diverse groepen te stimuleren.

Het Global Teaching Model (GTM) vertoont overeenkomsten met het Intercultural Teaching Competence (ITC)-model. De curriculumontwerpcompetenties bevatten bijvoorbeeld elementen uit gesitueerd en geïntegreerd leren, zoals het 'gebruikmaken van verschillende perspectieven, kaders of disciplinaire benaderingen in de leermiddelen'. Verder komt

transactioneel leren terug in de faciliterende competenties. In geen van de modellen wordt echter aandacht besteed aan de ontwikkeling van deze competenties.

3.3 Leeropbrengsten van internationalisering voor docenten

Er is nog relatief weinig onderzoek gedaan naar de impact van internationale activiteiten op de ontwikkeling van internationale competenties van docenten. Bestaand onderzoek is daarbij voornamelijk gericht op internationale mobiliteit (Birkeland & Li, 2019; Verbeek, 2019) en online samenwerkingsprojecten waaraan docenten voor de eigen professionalisering deelnemen of die zij voor leerlingen en studenten organiseren (Crisan, 2013; Mouratoglou et al., 2022; Nawrot-Lis, 2018).

Internationale mobiliteit

In opdracht van het Nationaal Agentschap (NA) Erasmus+ heeft het Kohnstamm Instituut (Verbeek, 2019) literatuuronderzoek gedaan naar de impact van internationale mobiliteit op de professionele ontwikkeling van onderwijsmedewerkers. Verbeek (2019, p. 8) beschrijft internationale mobiliteit als volgt:

“Bij internationale mobiliteit gaat het erom dat een onderwijsmedewerker een aantal dagen op bezoek is geweest bij een onderwijsinstelling in het buitenland of bij een instelling die voor de medewerker van belang is vanwege vakkennis en -vaardigheden.”

Verbeek (2019) heeft in dit onderzoek gebruikgemaakt van de *participant reports* van NA Erasmus+ en wetenschappelijke literatuur. Daarbij is gekeken naar impact van internationale mobiliteit op de volgende gebieden: interculturele ontwikkeling, professionele ontwikkeling, impact op eigen organisatie, samenwerking en persoonlijke ontwikkeling.

Uit de *participant reports* (Verbeek, 2019) blijkt dat internationale mobiliteit op alle vijf gebieden positieve invloed heeft gehad. Van de bovengenoemde gebieden is de impact van internationale mobiliteit het sterkst op de interculturele en professionele ontwikkeling. Wat betreft de interculturele ontwikkeling geeft 90% van de onderwijsprofessionals aan dat hun sociale, culturele en/of taalkundige competenties zijn toegenomen door internationale mobiliteit. Ook geeft 83% van de onderwijsmedewerkers aan dat cultureel bewustzijn en uitdrukkingskracht zijn toegenomen.

Dit beeld wordt bevestigd door de overige gebruikte wetenschappelijke literatuur in dit onderzoek.

Het gaat hierbij voornamelijk om impact op de korte termijn. Internationale mobiliteit heeft mogelijk ook impact op de lange termijn. Verbeek (2019) heeft echter slechts 2 onderzoeken gevonden waarin de langetermijneffecten zijn onderzocht.

Daarnaast zijn er in het onderzoek van Verbeek (2019) diverse bevorderende en belemmerende factoren geconstateerd die het leren van onderwijsmedewerkers kunnen beïnvloeden. Bevorderende factoren zijn onder andere: een goede voorbereiding op de mobiliteit en persoonlijke eigenschappen, zoals enthousiasme en betrokkenheid bij het onderwijs, een open houding en goede communicatievaardigheden. Ook heeft bijvoorbeeld een goede klik met de uitwisselingspartner een positieve invloed op het leren van onderwijsmedewerkers. Daarentegen vormen werkdruk, het zoeken en regelen van vervanging en het niet kunnen verkrijgen van financiële ondersteuning obstakels tijdens de voorbereiding van de mobiliteit.

Internationalisation at home

Er zijn ook activiteiten waarvoor je als docent niet naar het buitenland hoeft. Voorbeelden van dit soort *internationalisation at home* (IaH)-activiteiten zijn: het bezoeken van een culturele organisatie of internationaal evenement in Nederland, het volgen van een taalcursus of training in interculturele

vaardigheden, het uitvoeren van een diversiteitsproject en het deelnemen aan virtuele uitwisselingsprojecten (bijvoorbeeld via **eTwinning**) met een school in het buitenland, bijvoorbeeld gericht op taalonderwijs of burgerschapsonderwijs of vakinhoudelijk (Nuffic, 2021).

In opdracht van het NA Erasmus+ Onderwijs & Training is eveneens onderzoek verricht naar de impact van Erasmus+-projecten en eTwinning op scholen in het primair en voortgezet onderwijs (Broek et al., 2022). Uit het onderzoek blijkt dat deelname aan Erasmus+-projecten en eTwinning bijdraagt aan de professionele en didactische ontwikkeling van docenten. De impact van eTwinning op de professionele ontwikkeling van docenten is ook gevonden in andere Europese landen (Crisan, 2013; Mouratoglou et al., 2022; Nawrot-Lis, 2018). De effecten van andere IaH-activiteiten op de ontwikkeling van internationale competenties van docenten zijn tot nu toe nog weinig onderzocht.

4 Model internationale competenties voor docenten

- 4.1 Interculturele competenties 19
- 4.2 Internationale oriëntatie 22
- 4.3 Persoonlijke ontwikkeling 25

De uitkomsten van de literatuurstudie en de werksessies met onderwijsprofessionals hebben tot de totstandkoming van het Model internationale competenties voor docenten geleid. Het resultaat is een schematisch overzicht van leeropbrengsten voor leerkrachten, docenten en staf die beoogd kunnen worden met internationale activiteiten.

De leeropbrengsten van internationalisering van docenten zijn onderverdeeld in dezelfde categorieën als in het Model internationale competenties (Nuffic, 2020): interculturele competenties, internationale oriëntatie en persoonlijke ontwikkeling.

Uit de werksessies en de literatuurstudie blijkt dat een groot deel van de leeropbrengsten van internationalisering zowel betrekking heeft op studenten als op docenten. Er zijn echter ook duidelijke verschillen tussen de leeropbrengsten in de twee modellen, voornamelijk in de categorieën internationale oriëntatie en persoonlijke ontwikkeling. Ondanks de overeenkomsten mag er van docenten verwacht worden dat zij de competenties op een hoger niveau ontwikkelen, zodat zij de competenties ook kunnen demonstreren aan hun leerlingen en studenten (Dimitrov & Haque, 2016).

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke competenties (dikgedrukt in de tekst) kenmerkend zijn voor de 3 categorieën (interculturele competenties, internationale oriëntatie en

persoonlijke ontwikkeling) en beoogd kunnen worden met internationalisering. Het overzicht van alle competenties is weergegeven in Figuur 1 en Bijlage A.

4.1 Interculturele competenties

Interculturele competenties bestaan uit houdingen, kennis en vaardigheden die nodig zijn in de omgang met mensen van andere culturele en talige achtergronden (Deardorff, 2004; Messelink, 2019). Dit wordt in de literatuur ook wel beschreven als culturele sensitiviteit (Causey et al., 2020). Intercultureel competent word je niet vanzelf. Doelbewuste internationale activiteiten kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van interculturele competenties (Deardorff, 2009).

Houding

Het fundament voor de interculturele competenties van docenten ligt volgens Deardorff (2009) in de houding van docenten. Houdingen, of attitudes, worden gevormd door persoonlijke waarden en overtuigingen en beïnvloeden het gedrag. Een attitude weerspiegelt de neiging om op iets of iemand op een positieve of negatieve manier te reageren. Attitudes kunnen daarbij sterk variëren in verschillende situaties en contexten (OECD, 2019).

Tijdens de werksessies met de onderwijsprofessionals kwam naar voren dat alle houdingen (**open-minded**, tolerant, **respect voor diversiteit** en **interesse in andere perspectieven**) in het Model internationale competenties ook gelden voor docenten. Op tolerantie na zijn deze houdingen één op één overgenomen. De letterlijke betekenis van tolerantie is “verdraagzaamheid tegenover andersdenkenden” (Van Dale, z.d.), wat impliceert dat tolerantie iets is dat je geeft aan andersdenkenden en gebaseerd is op machtsongelijkheid volgens deze **column**. In beide modellen wordt daarom de term tolerantie vervangen door **erkennen en waarderen van verschillen**.

Op basis van de literatuurstudie is de houding **nieuwsgierigheid** toegevoegd aan interculturele vaardigheden. Deardorff (2009) beschrijft namelijk dat openheid, respect voor diversiteit en nieuwsgierigheid drie noodzakelijke en voorwaardelijke houdingen zijn om interculturele kennis en vaardigheden te kunnen ontwikkelen. Deze attitudes bepalen namelijk of je een interactie aan wilt gaan en hiervan kan leren (Byram, 1977, in Messelink, 2019).

Internationale mobiliteit en eTwinning dragen bij aan de ontwikkeling van de interculturele houding van docenten (in opleiding), zoals *open mindedness* en het erkennen en waarderen van verschillen (Broek et al., 2022; Klein & Wikan, 2019; Phillion & Malewski, 2011; Rissanen et al., 2016).

Kennis

Op basis van de werksessies zijn de competenties onder kennis in het Model internationale competenties (Nuffic, 2020) overgenomen in het Model internationale competenties voor docenten. Dit zijn **kennis van andere talen, (algemene) kennis van communicatiestijlen, (algemene) kennis van de eigen en andere culturen** en ten slotte **bekendheid met principes van categoriseren en stereotyperen op basis van identiteit**. Deze competenties komen ook terug in de literatuur.

Volgens Deardorff (2009) zijn cultuurspecifieke kennis en cultureel bewustzijn essentieel voor een docent. Bij cultuurspecifieke kennis gaat het voornamelijk over het begrip van wereldbeelden, historische contexten en andere factoren die cultuur beïnvloeden. Cultureel zelfbewustzijn houdt in dat je niet alleen kennis hebt over de eigen cultuur en die van de ander. Het gaat er ook om dat je je bewust bent van je eigen perspectief op de wereld, en dat je achtergrond van invloed is op dit perspectief. Dit houdt ook in dat je je ervan bewust bent dat dit perspectief mogelijk kan bestaan uit stereotypes die kunnen leiden tot discriminerende en racistische gedragingen (Allport, in Messelink et al., 2019). Daarnaast impliceert het ITC-model (Dimitrov & Haque, 2016) dat docenten, om leren in diverse groepen te bevorderen, kennis moeten hebben van de eigen en andere culturen en verschillende communicatiestijlen.

Vaardigheden

Op basis van de werksessies zijn de volgende interculturele vaardigheden uit het Model internationale competenties (Nuffic, 2020) volledig overgenomen: **(durven) communiceren in vreemde talen, luisteren, observeren en interpreteren, verschillende perspectieven innemen, mediëren en verbinden van verschillende mensen en perspectieven, samenwerken in internationale teams** en ten slotte **omgaan met onzekerheid, verschillen en conflicten**. Deze competenties worden ook veelvuldig in de literatuur genoemd.

Zo stelt Deardorff (2009) dat een internationaal competente docent vooral goed moet kunnen luisteren, observeren en reflecteren. Het innemen en verbinden van verschillende perspectieven (en dat kunnen demonstreren aan studenten) wordt door Dimitrov en Haque (2016) onder fundamentele competenties voor docenten geschaard. Bovendien moet een internationaal competente docent leerlingen en studenten motiveren om onbevooroordeeld verschillen tussen groepen studenten te verkennen en als docent daarin het goede voorbeeld te geven (Dimitrov & Haque, 2016). Hiervoor is echter eerst nodig dat de docent bekend is met de principes van categoriseren en stereotyperen. Uit een onderzoek onder Chinese en Noorse studenten en onderwijsmedewerkers is gebleken dat een buitenlandervaring in de vorm van een

uitwisseling heeft bijgedragen aan het innemen van andere perspectieven en zelfbewustzijn, en dat een uitwisseling vooroordelen kan veranderen (Birkeland & Li, 2019).

Daarnaast is in de literatuur bewijs gevonden voor het effect van internationalisering op de ontwikkeling van buitenlandse taalvaardigheid. Zo lijkt buitenlandse taalvaardigheid toe te nemen door internationale mobiliteit, al hangt dit sterk af van het land waar de onderwijsmedewerkers naartoe zijn gegaan en met welk doel ze zijn afgereisd (Verbeek, 2019). Ook laat onderzoek zien dat eTwinning mogelijk positieve invloed heeft op de ontwikkeling van buitenlandse taalvaardigheid (Broek et al., 2022; Mouratoglou et al., 2022). Aangenomen kan worden dat internationalisering mogelijk bijdraagt aan de buitenlandse taalvaardigheid van docenten, maar dat dit sterk afhankelijk is van verschillende factoren zoals genoemd door Verbeek (2019).

Verder moet een internationaal competente docent de leerlingen en studenten kunnen leren omgaan met gevoelens van onzekerheid die gepaard gaan met het verkennen van verschillen. Studenten die onbekend zijn met interculturele interacties, zijn eerder geneigd situaties en mensen te categoriseren. Wanneer situaties of personen niet duidelijk te categoriseren zijn, kan dit gevoelens van onzekerheid veroorzaken. Om studenten hierin te kunnen ondersteunen, moet de docent zelf ook kunnen omgaan met gevoelens van onzekerheid (Dimitrov & Haque, 2006).

Ten slotte is het voor docenten in het kader van internationalisering van belang dat zij kunnen samenwerken in internationale omgevingen. Bijvoorbeeld om met internationale collega's curricula te ontwikkelen (Van der Werf, 2012) of (virtuele) interculturele uitwisselingen te stimuleren (Kerkhoff & Cloud, 2020). Uit onderzoek blijkt dat eTwinning positieve impact heeft op het vermogen om in multiculturele en meertalige omgevingen (samen) te werken (Broek et al., 2022; Mouratoglou et al., 2022).

Op basis van de werksessies is de competentie 'interculturele relaties en netwerken opbouwen' opgesplitst naar **interculturele relaties opbouwen** en internationale samenwerkingen opzetten en onderhouden (zie paragraaf 'Internationale oriëntatie op het onderwijs en beroep' in hoofdstuk 4.2)

4.2 Internationale oriëntatie

Internationale oriëntatie betekent het vermogen om maatschappelijke en persoonlijke kwesties vanuit internationale perspectieven te benaderen. Dit vereist bekendheid met internationale thema's, ontwikkelingen, instanties en perspectieven die betrekking hebben op de maatschappij, de wereld en het uit te oefenen beroep, evenals een kritische houding op de eigen (sociale) positie en die van een ander (Messelink, 2019).

In het Model internationale competenties (Nuffic, 2020) wordt internationale oriëntatie onderverdeeld in internationale oriëntatie op (1) de maatschappij en wereld en (2) opleiding en beroep. Deze onderverdeling komt vrijwel overeen met de dimensies internationale betrokkenheid en internationale vakkennis uit het kader van internationale competenties (ICOM's), opgesteld door de KU Leuven (2011; in Messelink, 2019).

In het model voor docenten wordt de volgende indeling gebruikt: (1) internationale oriëntatie op de maatschappij, en (2) internationale oriëntatie op het onderwijs en beroep. 'Onderwijs en beroep' refereert hierbij aan de onderwijspraktijk van de docent, het vakgebied waarin de docent lesgeeft en de toekomstige beroepspraktijk van de leerling of student.

Internationale oriëntatie op de maatschappij

In de gesprekken met de onderwijsprofessionals kwam naar voren dat de competenties, onderliggend aan de internationale oriëntatie op de maatschappij en de wereld uit het Model internationale competenties (Nuffic, 2020), eveneens gelden voor docenten. Opgenomen in het model voor docenten zijn: **kan maatschappelijke kwesties terugplaatsen in internationaal en cultureel perspectief, betrokken met maatschappelijke en politieke kwesties op mondiaal niveau, kritisch over de eigen sociale positie en die van anderen, wereldwijd** en als laatste **bekend met supranationale organisaties en doelstellingen, zoals de VN en**

wereldburgerschap. Aan de laatst genoemde competentie zijn de *Sustainable Development Goals* (SDG's) en de Europese Unie (EU) toegevoegd. De bovenstaande competenties komen ook terug in de literatuur.

Volgens de literatuur heeft een internationaal competente docent kennis over wereldwijde omstandigheden en gebeurtenissen, en begrijpt de docent hoe de landen met elkaar verbonden, en onderling afhankelijk zijn (Van Werven et al., 2021). Bovendien stellen Dimitrov & Haque (2016) dat intercultureel competente docenten gebruik dienen te maken van verschillende internationale en culturele perspectieven, kaders en disciplinaire benaderingen in de lesstof. Hiertoe heeft een docent bijvoorbeeld kennis nodig van internationale en culturele perspectieven en internationale instanties (zoals bijvoorbeeld de VN en de EU). Ook stellen zij dat intercultureel competente docenten concrete leeropbrengsten met betrekking tot *global learning* moeten kunnen integreren in het curriculum. Zoals eerder genoemd, refereert *global learning* naar het kritisch analyseren van, en betrokkenheid met, onderling sterk afhankelijke systemen (zoals natuurkundige, sociale, culturele, economische en politieke systemen), en de gevolgen hiervan op het dagelijkse leven en het behoud van de aarde (AACU, 2013 in Dimitrov & Haque, 2016).

Uit eerdergenoemd onderzoek blijkt dat internationalisering kan bijdragen aan het ontwikkelen van deze internationale oriëntatie. Deelname aan Erasmus+-projecten en eTwinning lijkt impact te hebben op kennis en betrokkenheid met internationale perspectieven en thema's, evenals het inbedden daarvan in de lesinhoud (Broek et al., 2022).

Internationale oriëntatie op het onderwijs en beroep

Zoals eerder genoemd, verwijst internationale oriëntatie op het onderwijs en beroep zowel naar de onderwijspraktijk van de docent als naar het vakgebied waarin de docent lesgeeft en de toekomstige beroepspraktijk van de leerling of student.

Aan de hand van de werksessies zijn de competenties uit het Model internationale competenties (Nuffic, 2020) gespecificeerd naar de beroepspraktijk van docenten. Zo is de competentie 'bekend met internationale organisaties en ontwikkelingen in het vakgebied' uit het studentenmodel aangepast naar **kennis van internationale ontwikkelingen in het vakgebied en de beroepspraktijk**. Op vergelijkbare wijze is de competentie **kennis van eigen en buitenlandse onderwijssystemen** een adaptatie van 'kennis over de uitoefening van het beroep in andere landen'. De competentie 'kan gebruikmaken van buitenlandse kennis, ervaring en methoden' is geconcretiseerd en vertaald in **toepassen van nieuwe pedagogische en (vak)**

didactische vaardigheden in eigen onderwijs. De competentie **vakgebied in internationaal en cultureel perspectief plaatsen** is hetzelfde gebleven.

Uit de *participant reports* (Verbeek, 2019) blijkt dat internationale mobiliteit van onderwijsmedewerkers leidt tot toename in kennis van buitenlandse onderwijssystemen en het aanleren en toepassen van nieuwe leer- en beoordelingsmethoden. Daarnaast gaven deze onderwijsmedewerkers aan dat hun houding ten opzichte van onderwijs is veranderd en dat zij nieuwe vakspecifieke kennis en vaardigheden hebben opgedaan. Ook eTwinning lijkt bij te dragen aan de ontwikkeling van bovenstaande vaardigheden (Broek et al., 2022; Crisan, 2013; Mouratoglou et al., 2022; Nawrot-Lis, 2018).

Er zijn daarnaast een aantal competenties toegevoegd. In de werksessies benoemden de onderwijsprofessionals meerdere keren dat het voor docenten van belang is om **kennis te hebben (over het belang) van) internationale competenties**, en dat je als docent deze kennis kunt toepassen in de les. Dit komt overeen met het ITC-model (Dimitrov & Haque, 2016) en het GTM (Kerkhoff & Cloud, 2020), waarin staat dat docenten bepaalde internationale competenties niet alleen moeten beheersen, maar ook moeten kunnen demonstreren en integreren in het curriculum. De onderwijsprofessionals stelden in de werksessies dat docenten zich door een internationale ervaring meer bewust worden van het belang en de meerwaarde van internationale

competenties voor studenten en voor zichzelf. Tegelijkertijd zien zij bewustzijn bij docenten als voorwaarde voor het meekrijgen en het enthousiasmeren van leerlingen, studenten en andere docenten voor een buitenlandervaring. Uit het onderzoek van Broek et al. (2002) blijkt deelname aan Erasmus+ en eTwinning invloed heeft op het accepteren van internationale competenties als kerncompetenties voor docenten.

Ook stelden de onderwijsprofessionals dat een internationaal competente docent **oog heeft voor de diversiteit in de groep of klas en dit kan inzetten**. Dit komt ook terug in het ITC-model (Dimitrov & Haque, 2016) en het GTM (Kerkhoff & Cloud, 2020). Internationalisering van docenten draagt mogelijk bij aan de twee laatstgenoemde competenties, maar dit dient eveneens verder onderzocht te worden. Wel blijkt dat eTwinning mogelijk bijdraagt aan het creëren van een inclusieve multiculturele leeromgeving en het bevorderen van gelijke kansen (Mouratoglou et al., 2022).

Ten slotte stelden de onderwijsprofessionals dat het **opbouwen en onderhouden van internationale netwerken en samenwerkingen** relevant is voor het faciliteren van internationale (digitale) uitwisselingen. De onderwijsmedewerkers in het onderzoek van Verbeek (2019) gaven aan dat het professionele netwerk door de internationale ervaring is vergroot en dat samenwerkingen met partnerinstellingen zijn versterkt. Ten slotte heeft de

internationale mobiliteit ook impact gehad op de versterking van (internationale) samenwerkingen met arbeidsmarkt- en maatschappelijke organisaties, maar de mate van impact hangt sterk af van de onderwijssector. Ook eTwinning lijkt een positief effect te hebben op het opbouwen en onderhouden van internationale netwerken en samenwerkingen (Broek et al., 2022; Crisan, 2013; Nawrot-Lis, 2018)

4.3 Persoonlijke ontwikkeling

Onder persoonlijke ontwikkeling vallen persoonlijke eigenschappen die relevant zijn voor, en ontwikkeld kunnen worden door middel van internationale en interculturele ervaringen. Deze eigenschappen zijn echter niet exclusief te verwerven met internationalisering; zo is het bijvoorbeeld voor de eigenschap 'reflectief' niet noodzakelijk om naar het buitenland te gaan of deel te nemen aan een internationaliseringsactiviteit, maar kan de internationale ervaring wel bijdragen aan de ontwikkeling van deze eigenschap.

Aan de hand van de werksessies is vastgesteld dat de meeste persoonlijke eigenschappen uit het Model internationale competenties (Nuffic, 2020) eveneens gelden voor docenten. De overgenomen eigenschappen zijn:

zelfvertrouwen, zelfbewustzijn, reflectief vermogen, flexibiliteit, aanpassingsvermogen, veerkracht, creativiteit en ondernemendheid.

Van de eigenschappen zelfvertrouwen en creativiteit is aangetoond dat internationalisering een positief effect heeft op het ontwikkelen van die eigenschappen. Zo lijkt een internationale ervaring een positief effect op het zelfvertrouwen van docenten te hebben. Onderzoek naar de impact van internationale mobiliteit via het programma Erasmus+ en online samenwerking via eTwinning heeft aangetoond dat onderwijsmedewerkers in het primair en voortgezet onderwijs meer zelfvertrouwen hebben in het gebruik van Engels in de lessen en meer openstaan voor verandering. Ook voelen docenten zich meer bekwaam in het begeleiden van de ontwikkeling van leerlingen tot wereldburger en in het leidingnemen in internationaliseringsprojecten (Broek et al., 2022). Daarnaast blijkt eTwinning positieve invloed te hebben op de creativiteit van onderwijsmedewerkers (Mouratoglou et al., 2022).

In aanvulling op het Model internationale competenties (Nuffic, 2020) kwamen in de werksessies nog andere mogelijke leeropbrengsten naar voren. Ten eerste noemden de onderwijsprofessionals **digitale vaardigheden** als belangrijke competentie voor docenten, bijvoorbeeld voor het opzetten en begeleiden van internationale online samenwerkingsprojecten.

Uit onderzoek is gebleken dat eTwinning en internationale mobiliteit positief effect hebben op de ontwikkeling van digitale vaardigheden van leerkrachten, docenten en andere onderwijsmedewerkers (Crisan, 2013; Mouratoglou et al., 2022; Nawrot-Lis, 2018; Verbeek, 2019). Ook **innovatievermogen** kwam in meerdere werksessies naar voren als mogelijke leeropbrengst van internationalisering.

Uit de literatuur blijkt bovendien dat internationale mobiliteit een positief effect heeft op de **baantevredenheid en carrière-mogelijkheden** (Kohnstamm Instituut, 2019). Ten slotte lijkt internationale mobiliteit een positief effect te hebben op de **organisatorische en leiderschapsvaardigheden**, al hangt dit waarschijnlijk sterk af van de soort mobiliteit waaraan de onderwijsmedewerker heeft deelgenomen (Verbeek, 2019).

5 Conclusie

Het Model internationale competenties voor docenten is ontwikkeld om inzicht te geven in de meerwaarde van internationalisering. Het model is een schematisch overzicht van mogelijke leeropbrengsten van internationaliseringsactiviteiten voor leerkrachten, docenten en staf. Het model is gebaseerd op het Model internationale competenties (Nuffic, 2020) en bestaat uit de volgende drie categorieën: interculturele vaardigheden, internationale oriëntatie (op onderwijs en beroep en de maatschappij) en persoonlijke ontwikkeling.

Het model voor docenten vertoont veel overlap met het model voor leerlingen en studenten. Docenten kunnen eveneens internationale competenties ontwikkelen door deel te nemen aan internationaliseringsactiviteiten, al verschilt de mate van gewenste bekwaamheid mogelijk van die van leerlingen en studenten. Docenten moeten immers internationale competenties niet alleen beheersen, maar ook kunnen demonstreren (Dimitrov & Haque, 2016).

De grootste verschillen ten opzichte van het studentenmodel zitten in de categorieën internationale oriëntatie (op onderwijs en beroep) en persoonlijke ontwikkeling. Specifieke leeropbrengsten van docenten uit de categorie internationale oriëntatie (op onderwijs en beroep) zijn bijvoorbeeld het toepassen van kennis en nieuwe vaardigheden en internationale ontwikkelingen in de onderwijspraktijk. Ook het oog hebben voor de culturele diversiteit in de groep of klas is een

specifieke competentie voor docenten. Binnen de categorie persoonlijke ontwikkeling zijn digitale vaardigheden en organisatorische vaardigheden voorbeelden van relevante leeropbrengsten voor docenten.

Het Model internationale competenties voor docenten is een versimpelde weergave van de werkelijkheid en is daarmee nooit volledig. Het model biedt een gemeenschappelijk basis voor alle onderwijssectoren. De praktische invulling en toepasbaarheid van de individuele competenties kan voor iedere school of onderwijsinstelling anders zijn, afhankelijk van onder andere de school of onderwijsinstelling, klassamenstellingen en de regio waarin de onderwijsinstelling zich bevindt.

Bovendien moet opgemerkt worden dat het veld van internationalisering continu in beweging is en er gaande tijd nieuwe vormen van internationalisering kunnen ontstaan. Hiermee veranderen mogelijk ook de leeropbrengsten van internationaliseringsactiviteiten. Daarbij moet een dergelijk model ook meegaan met eventuele veranderingen in de maatschappij en accenten van internationalisering.

6 Vervolgonderzoek

- 6.1 Relatie tussen internationaliseringsactiviteiten en internationale competenties van docenten 30
- 6.2 Profiel van de internationaal competente docent 30

In dit hoofdstuk noemen we enkele richtingen voor vervolgonderzoek met betrekking tot internationale competenties van leerkrachten, docenten en staf.

6.1 Relatie tussen internationaliseringsactiviteiten en internationale competenties van docenten

Onderzoek naar de relatie tussen internationaliseringsactiviteiten en leeropbrengsten voor leerkrachten, docenten en staf beperkt zich voornamelijk tot internationale mobiliteit en eTwinning. Er zijn echter meer vormen van internationalisering.

Voor een vervolgonderzoek is het daarom interessant om de relatie te onderzoeken tussen verschillende vormen van internationalisering, zowel internationale mobiliteit als activiteiten in Nederland, en de internationale competenties die mogelijk ontwikkeld worden. Bovendien is voor een deel van de internationale competenties nog geen bewijs gevonden dat deze ook daadwerkelijk door middel van internationalisering ontwikkeld kunnen worden. Het is daarom belangrijk om dit in de toekomst te blijven onderzoeken.

6.2 Profiel van de internationaal competente docent

Het Model internationale competenties voor docenten is een overzicht van de mogelijke leeropbrengsten van internationalisering. Wat echter nog mist is een onderwijsbreed overzicht van vaardigheden die docenten nodig hebben om de ontwikkeling van internationale competenties van studenten te ondersteunen. Deze begeleidingscompetenties, oftewel faciliterende competenties (Dimitrov en Haque, 2016), vielen buiten de scope van het onderzoek maar worden door de onderwijsprofessionals en in de literatuur zeer belangrijk geacht voor de ontwikkeling van internationale competenties van studenten. Tegelijkertijd is uit de gesprekken gebleken dat er behoefte is aan een onderwijsbrede profielomschrijving van een internationaal competente docent. Dit zijn mogelijke onderwerpen voor vervolgonderzoek.

7 Referenties

Baroni, A., Dooly, M., García, P. G., Guth, S., Hauck, M., Helm, F.,... & Rogaten, J. (2019). Evaluating the impact of virtual exchange on initial teacher education: A European policy experiment. Research-publishing.net.

Birkeland, Å., & Li, M. (2019). Building a sustainable future through international ECE partnership programmes. *ECNU Review of Education*, 2(4), 458-474.

Broek, S., Buiskool, B.-J., & Koeslag, A. (2022). **Impact van Erasmus+ en eTwinning op scholen**. Utrecht: Ockham IPS.

Causey, V. E., Thomas, C. D., & Armento, B. J. (2000). Cultural diversity is basically a foreign term to me: The challenges of diversity for preservice teacher education. *Teaching and teacher education*, 16(1), 33-45.

Crisan, G. I. (2013). The Impact of Teachers' Participation in eTwinning on Their Teaching and Training. *Acta Didactica Napocensia*, 6(4), 19-28.

Cushner, K., & Mahon, J. (2002). Overseas student teaching: Affecting personal, professional, and global competencies in an age of globalization. *Journal of Studies in International Education*, 6(1), 44-58.

Deardorff, D. K. (2004). Internationalization: In search of intercultural competence. *International Educator*, 13(3), 13-15.

Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241-266.

Deardorff, D. K. (2009). Exploring interculturally competent teaching in social sciences classrooms. *Enhancing Learning in the Social Sciences*, 2(1), 1-18.

Onderwijsraad. (2016, 31 mei). **Internationaliseren met ambitie**. Den Haag: Onderwijsraad.

Dimitrov, N., & Haque, A. (2016). Intercultural teaching competence: A multi-disciplinary model for instructor reflection. *Intercultural Education*, 27(5), 437-456.

Heinzmann, S., Künzle, R., Schallhart, N., & Müller, M. (2015). The Effect of Study Abroad on Intercultural Competence: Results from a Longitudinal Quasi-Experimental Study. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 26, 187-208.

Ji, Y. (2020). Embedding and Facilitating Intercultural Competence Development in Internationalization of the Curriculum of Higher Education. *Journal of Curriculum and Teaching*, 9(3), 13-19.

Kerkhoff, S. N. (2017). Designing global futures: A mixed methods study to develop and validate the teaching for global readiness scale. *Teaching and Teacher Education*, 65, 91-106.

Kerkhoff, S. N., & Cloud, M. E. (2020). Equipping teachers with globally competent practices: A mixed methods study on integrating global competence and teacher education. *International Journal of Educational Research*, 103, 101629.

Klein, J., & Wikan, G. (2019). Teacher education and international practice programmes: Reflections on transformative learning and global citizenship. *Teaching and Teacher Education*, 79, 93-100.

Kommers, S., Peeters, L., Van Staden, G., & Van Gaalen, A. (2021). **Internationaliseringsstrategieën in het hoger onderwijs. Beleid van nu en aanbevelingen voor de toekomst.** Den Haag: Nuffic

Messelink, A. (2019). **Internationale competenties. Een model over de leeropbrengsten van internationalisering.** Den Haag: Nuffic

Mouratoglou, N., Gilleran, A., Pateraki, I., & Scimeca, S. (2022). Exploring the impact of eTwinning in early childhood education and care and initial vocational education and training. Luxemburg: Europese Unie

Nawrot-Lis, B. (2018). The impact of eTwinning projects on teachers' professional development in the context of the English and Polish educational system. *EduAkcja. Magazyn edukacji elektronicznej*, 1(15), 23-40.

Nuffic. (2018). **Internationalisering in beeld. Feiten en cijfers uit het onderwijs.** Den Haag: Nuffic

Nuffic. (2020). **Model internationale competenties.** Den Haag: Nuffic

Nuffic. (2021). **Internationaliseringskaart mbo. Voorbeelden uit de praktijk.** Den Haag: Nuffic

Nuffic. (2022). **Model internationale competenties voor docenten.** Den Haag: Nuffic

OECD. (2019). **Conceptual learning framework. Attitudes and values for 2030.** Parijs: OECD

Okken, G. J., Jansen, E. P. W. A., Hofman, W. H. A., & Coelen, R. J. (2019). Beyond the 'welcome-back party': The enriched repertoire of professional teacher behaviour as a result of study abroad. *Teaching and Teacher Education*, 86, 102927.

Onderwijsraad. (2016, 31 mei). **Internationaliseren met ambitie**. Den Haag: Onderwijsraad.

Phillion, J., & Malewski, E. (2011). Study abroad in teacher education: Delving into cultural diversity and developing cultural competence. *Action in Teacher Education*, 33(5-6), 643-657.

Rienties, B., Lewis, T., O'Dowd, R., Rets, I., & Rogaten, J. (2022). The impact of virtual exchange on TPACK and foreign language competence: reviewing a large-scale implementation across 23 virtual exchanges. *Computer Assisted Language Learning*, 35(3), 577-603.

Rissanen, I., Kuusisto, E., & Kuusisto, A. (2016). Developing teachers' intercultural sensitivity: Case study on a pilot course in Finnish teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 59, 446-456.

Rosier, A., Messelink, A. & Steehouder, L. (2020). **Begeleiders aan het woord. De relatie tussen internationaliseringsactiviteiten en internationale competenties**. Den Haag: Nuffic

Van Dale. (z.d.). **Tolerantie**. Geraadpleegd op 16 mei 2023.

Van der Werf, E. (2012). Internationalisation strategies and the development of competent teaching staff. In *Internationalisation revisited: new dimension in the internationalisation of higher education* (pp. 99-105). CAREM: Centre for Applied Research on Economics and Management.

Van Staden, G. & Kommers, S. (2021). **Internationalisering als meerwaarde voor het mbo. De kwaliteitsagenda onder de loep**. Den Haag: Nuffic

Van Werven, I. M., Coelen, R. J., Jansen, E. P., & Hofman, W. H. A. (2021). Global teaching competencies in primary education. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 1-18.

Verbeek, F. (2019). **De opbrengsten van internationale mobiliteit voor de professionele ontwikkeling van onderwijsmedewerkers**. Amstelveen: Kohnstamm Instituut.

Bijlage A: Overzicht internationale competenties voor docenten

Interculturele competenties

Houding

- *open-minded*
- erkennen en waarderen van verschillen
- respect voor diversiteit
- interesse in andere perspectieven
- nieuwsgierigheid

Kennis

- kennis van andere talen
- (algemene) kennis van communicatiestijlen
- (algemene) kennis van de eigen en andere culturen
- bekend met principes van categoriseren en stereotyperen op basis van identiteit

Vaardigheden

- (durven) communiceren in vreemde talen
- luisteren, observeren en interpreteren
- verschillende perspectieven innemen
- mediëren en verbinden (mensen en perspectieven samenbrengen)
- omgaan met onzekerheid, verschillen en 'conflicten'
- samenwerken in internationale teams
- interculturele relaties opbouwen

Internationale oriëntatie

Onderwijs en beroep

- opzetten en onderhouden van internationaal netwerk en samenwerking
- toepassen van nieuwe pedagogische en (vak)didactische vaardigheden in eigen onderwijs
- toepassen van kennis (over het belang) van internationale competenties in eigen onderwijs
- vakgebied in internationaal en cultureel perspectief plaatsen
- kennis van eigen en buitenlandse onderwijssystemen
- kennis van internationale ontwikkelingen in het vakgebied en de beroepspraktijk
- heeft oog voor culturele diversiteit in de groep of klas en zet hier op in

Maatschappij

- bekend met supranationale organisaties en doelstellingen (zoals SDG's, VN, EU en wereldburgerschap)
- maatschappelijke kwesties in internationaal en cultureel perspectief plaatsen
- betrokken bij maatschappelijke en politieke kwesties op mondiaal niveau
- kritisch op eigen sociale positie en van anderen, wereldwijd

Persoonlijke ontwikkeling

- zelfvertrouwen
- innovatief
- zelfbewust
- reflectief
- flexibel
- aanpassingsvermogen
- veerkrachtig
- creatief
- ondernemend
- kritisch op en bewust van baantevredenheid en carrièremogelijkheden
- digitale vaardigheden
- organisatorische- en leiderschapsvaardigheden

NUF2023/07

Teksten

Gabriela van Staden
Jette Thönissen

Redactie

Acolad

Fotografie

Marit Hazebroek

Design

Osage

nuffic
meet the world